

**REVALORIZACIJA OSNOVNIH SREDSTAVA I NJEN UTICAJ NA
FINANSIJSKE IZVEŠTAJE**

**REVALUATION OF FIXED ASSETS AND ITS IMPACT ON THE
FINANCIAL STATEMENTS**

Pregledni znanstveni članak

Mr. Nemanja Budimir*

Sažetak

Finansijski izveštaji teže da osiguraju kvalitetne i relevantne informacije entitetima kako bi mogli da donesu različite odluke. U osnovi finansijski izveštaji imaju za cilj da pruže informacije o finansijskoj poziciji, finansijskom uspehu i tokovima gotovine privrednog subjekta, koje su korisne za donošenje ekonomskih odluka šireg kruga korisnika. Isto tako oni pokazuju i rezultate koje je rukovodstvo privrednog subjekta ostvarilo u upravljanju resursima koji su mu povereni. Revalorizacija osnovnih sredstava predstavlja usklađivanje originalne vrednosti ranije stečenih osnovnih sredstava sa kretanjem cena u veku upotrebe osnovnog sredstva, ili usklađivanja ispravke vrednosti, odnosno neotpisane vrednosti osnovnih sredstava zbog produženja veka upotrebe. Cilj revalorizacije je da u amortizacionom fondu obezbedi novčana sredstva kojim se može ponovo nabaviti isto osnovno sredstvo. Revalorizacija sredstava pruža mogućnost da se finansijski izveštaji usklade sa trenutnim stanjem na tržištu. Takođe, ona predstavlja jednu od metoda pomoću kojih se može "iskriviti" slika finansijskih izveštaja.

Ključne reči: Osnovna sredstva, revalorizacija, bilansi, priznavanje, pozitivne i negativne strane.

Abstract

Financial statements seek to provide quality and relevant information to entities so that they can make a variety of decisions. Basically, financial statements aim to provide information about the financial position, financial success and cash flows of an economic entity, which are useful for making economic decisions by a wider range of users. They also show the results

---

* Doktorand Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Predsednik Fondacije "Andrej Budimir" profesor Bryggan, Motala kommun. E-mail: budimir.nemanja@yahoo.com

that the management of the business entity has achieved in managing the resources entrusted to it. Revaluation of fixed assets is the adjustment of the original value of previously acquired fixed assets with the movement of prices over the life of the fixed asset, or the adjustment of the value adjustment, ie the write-off value of fixed assets due to the extension of the useful life. The goal of revaluation is to provide funds in the depreciation fund with which the same fixed asset can be procured again. The revaluation of assets provides an opportunity to adjust the financial statements to the current market situation. It is also one of the methods by which the image of financial statements can be "distorted".

Key words: Fixed assets, revaluation, balance sheets, recognition, positive and negative sides.

1. UVOD

Prezentovanje određenih informacija eksternim i internim korisnicima koji pokazuju uspešnost odlučivanja i finansijski položaj preduzeća kao posledicu odlučivanja računovodstvo vrši u vidu bilansa ili finansijskog izveštaja. (Rodić, et al., 2011, 3) Bez obzira na to što ovi izveštaji nastaju u računovodstvu, za njihovu tačnost i istinitost odgovorno je rukovodstvo preduzeća.

Bilans potiče od latinske reči libra, što znači vaga sa dva tasa. Na osnovu ovoga može se zaključiti da: pomoću bilansa se vrše merenja i iskazuju rezultati, to što se meri posmatra se sa dva obeležja (rezultat i stanje), ta dva obeležja dovode se u ravnotežu (među njima se formira jednakost). Bilans predstavlja dvostrani brojevi, finansijski iskaz o svemu čime preduzeće raspolaže, ali i sve što je rukovodstvo ostvarilo i sve što se vlasniku stavlja na raspolaganje. (Rodić, et al., 2011) Dakle, finansijski izveštaji predstavljaju skup informacija o finansijskom položaju, uspešnosti, promenama na kapitalu i novčanim tokovima preduzeća. Takođe, oni predstavljaju funkcionalnu i vremenski zaokruženu celinu poslovnih procesa koji su se dogodili u preduzeću. (Knežević, 2007) Cilj finansijskih izveštaja je da prikažu stvarno stanje u kom se preduzeće nalazi, i da na taj način korisnicima omoguće donošenje pravilnih odluka.

Predmet istraživanja rada je revalorizacija i njen uticaj na finansijske izveštaje. Rad ima za cilj da objasni revalorizaciju i da prikaže na koji način ona utiče na finansijske izveštaje preduzeća.

U radu se polazi od pretpostavke da revalorizacija utiče na finansijske izveštaje preduzeća.

Rad je podeljen na tri dela. Prvi deo rada definiše pojam osnovnih sredstava, dok drugi deo govori o revalorizaciji. Treći deo govori o uticaju revalorizacije na finansijske izveštaje.

2. POJAM OSNOVNIH SREDSTAVA

Da bi preduzeće moglo nesmetano da posluje potrebna su mu sredstva. Sredstva preduzeće može da obezbedi iz sopstevnih ili pozajmljenih izvora. Zavisno od funkcije koju imaju u preduzeću sredstva se mogu podeliti na osnovna i obrtna. Osnovna sredstva spadaju u kategoriju stalne imovine preduzeća. Ova sredstva u proces poslovanja ulaze svojom celokupnom vrednošću, ali se ne utroše u celosti u jednom poslovnom ili reprodukcijom ciklusu, već se njihova vrednost putem amortizacije ili otpisom usled funkcionalnog i morlanog rabaćenja postepeno smanjuje, pri čemu zadržavaju svoj prvobitan oblik do kraja korisnog veka trajanja. Njihov vek trajanja je duži od godinu dana i ona predstavljaju dugoročno imobilizovana finansijska sredstva, a koja po pravilu čine imovinu preduzeća sa najvećim ulaganjem. (Lale, 2014, 223) Dakle, osnovna sredstva podrazumevaju sva sredstva koja se u procesu rada ne troše, odnosno koja zadržavaju svoj prvobitan fizički oblik, dok u procesu rada dolazi do njihovog moralnog i fizičkog rabaćenja. (Mihailović & Randelović, 2011) Osnovna sredstva najvećim delom se nalaze u obliku građevinskih objekata, instaliranih mašina i raznih uređaja. U poslovnom procesu utrošak osnovnih sredstava obračunava se računskim putem primenom odgovarajućih metodoloških postupaka i zakonskih regulativa. (Spremo, 2012)

Potrebno je naglasiti da se knjigovodstveni pojam osnovnih sredstava razlikuje od pojma sredstva za rad. Sitan inventar iako predstavlja sredstvo za rad, isključuje se iz osnovnih sredstava. Razlog za to je kratak vek trajanja, ali i potreba za češćom nabavkom. Upravo zbog toga javila se i potreba za pojednostavljuvanjem donošenja odluka o nabavci, ali i likvidaciji. Kada se sitan inventar posmatra kao osnovno sredstvo potrebno je predvideti i posebne procedure za donošenje operativnih odluka u vezi njegove nabavke i otpisa. (Škarić-Jovanović, 2008, 118)

Osnovna sredstva mogu se javiti u obliku stvari, prava i novca. Prema procesu proizvodnje osnovna sredstva mogu se podeliti na:

- Osnovna sredstva u pripremi- to su sredstva čija proizvodnja ili izgradnja nije završena. Samim tim ta sredstva nisu spreman za uključivanje u poslovne aktivnosti za donošenje ekonomske koristi i ne podležu amortizaciji. Ova sredstva pribavljaju se ulaganjem u proizvodnju ili izgradnju nekretnina, postrojenja i opreme od dana ulaganja do dana početka upotrebe. U ovoj fazi stalna sredstva su angažovana u procesu reprodukcije, ali ne daju odgovarajuće finansijske efekte. Ukoliko je ta faza duža i ako je

veća prosečna suma ovako angažovanih sredstava, utoliko je niži kvalitet ekonomije, odnosno slabiji je poslovni uspeh preduzeća. (Veselinović, 2011) Ova sredstva obuhvataju vrednosti ulaganja, odnosno investiranja u period od početka do završetka izgradnje osnovnih sredstava ili više osnovnih sredstava. Proces pribavljanja sredstava vrši se na osnovu odluke rukovodstva.

- Osnovna sredstva u funkciji- podrazumevaju sredstva koja se nakon završetka procesa investicione aktivnosti aktiviraju. U proizvodnom preduzeću mogu se javiti u dva oblika: materijalni oblik (zemljišta koja služe u privredne svrhe, građevinski objekti, šume, oprema, osnovno stado i dugogodišnji zasadi) i imaterijalni oblik (osnivačka ulaganja, patenti i licence, pravo na model, pravo na uzorak i druga slična prava).

- Osnovna sredstva van funkcije- obuhvataju sva sredstva koja su trajno ili privremeno isključena iz funkcije koju treba da obavljaju. Osnovna sredstva privremeno mogu da budu isključena iz funkcije usled otežanog plasmana proizvoda, nedostatka faktora reprodukcije i sl. Bez obzira što se ne koriste u poslovanju, ona predstavljaju predmet otpisa, ali i uzrokuju troškove držanja i osiguranja, a to utiče na smanjenje finansijskog rezultata preduzeća. Zbog toga preduzeće nastoji da ih uključi u poslovanje, ali kada nije u mogućnosti da ih ponovo uključi u poslovanje, preduzeće nastoji da ih proda ili ustupi drugom preduzeću na privremeno ili trajno korišćenje. Ako ni to nije moguće preduzeće pristupa njihovom rashodovanju. Da bi se sačuvala celina osnovnih sredstava, eventualni gubici koji mogu da se jave kao posledica rashodovanja sredstva koje nije još uvek otpisano, prodajom po nižoj ceni od sadašnje vrednosti ili štete koju osiguravajući zavod nije nadoknadio delom ili u celosti, mora se pokriti iz sredstava rezervnog fonda ili na teret ukupnog prihoda. (Žarković Joksimović & Bogojević Arsić, 2008) Knjigovodstveni tretman ovih sredstava, zbog njihove fizičke porabaćenosti ili moralne zastarelosti, a za koju je uprava donela odluku da ih proda regulisan je Međunarodnim standardom finansijskog izveštavanja 5- Stalna sredstva namenjena prodaji i prestanak poslovanja. Prema MSFI 5 stalna sredstva namenjena prodaji imaju karakter obrtnih sredstava.

Prema pojavnim oblicima osnovna sredstva mogu se podeliti na:

- nematerijalna ulaganja,
- materijalna sredstva, i
- dugoročni finansijski plasmani.

Može se zaključiti da osnovna sredstva imaju sledeće karakteristike (Jovanović & Veličković, 2019):

- vek trajanja duži od godinu dana ($t > 1$ godine),
- koeficijent obrta manji od jedne godine ($Kos < 1$),

- postepeno se troše u toku veka trajanja,
- samo utrošena vrednost se prenosi na nov proizvod, i
- obračun amortizacije uračunava se u cenu.

Promene u tehnikama proizvodnje i brze inovacije stalnih sredstava, dovode do zastarevanja, a to predstavlja ozbiljan i važan element koji utiče na poslovni rezultat. U mnogim slučajevima to može da dovede i do zatvaranja proizvodne jedinice dok je još nova, a da ona ne iskoristi inovativni proces proizvodnje. U vreme automatskih mašina popravka i održavanje predstavljaju važne stavke. (Terzić & Milojević, 2015) Kada popravka i održavanje nisu obezbeđeni na adekvatan i blagovremen način, može doći do kvara mašine, a to za posledicu može da ima gašenje proizvodnje na duži period.

Osnovni izvor finansiranja osnovnih sredstava jeste dobit preduzeća, finansiranje se uglavnom vrši iz poslovnog fonda i finansijskih kredita. Izvori finansiranja mogu biti: sopstveni, udruženi, kreditni i izvori solidarnosti. (Živković, et al., 2007, 30) Novac uložen u osnovna sredstva ne može biti odjednom realizovan iz prodaje u toku tekuće godine. Na kraju tekuće obračunske godine sredstvo ne gubi potpuno svoju vrednost. Preduzeća kupuju i drže sredstva s namerom da ostvare profit, ne posredstvom njihove dalje prodaje, već upotrebom tih sredstava. Sredstva se upotrebljavaju tokom nekoliko obračunskih godina, a nakon tog perioda postaju beskorisna i nedelotvorna u daljoj proizvodnji. Uloženi iznos nepovratno je potrošen na stalno sredstvo čiji je rok upotrebe istekao i koji je izgubio svoju korisnost tokom određene finansijske godine. Iz godine u godinu vrednost postrojenja, mašina, nameštaja i drugih osnovnih sredstava opada kao posledica habanja usled upotrebe.

Vrednost osnovnih sredstava iskazuje se kao vrednost osnovne imovine preduzeća. Osnovna sredstva imaju različite vrednosti, a to su (Živković, et al., 2007):

- nabavna vrednost - sačinjava je fakturna cena, uvećana za troškove transporta, troškove montaže i ugradnje, poreze, carine, obuka kadrova za rad na određenom sredstvu i slično. Ona se koristi i kao osnovica za obračun amortizacije.
- amortizovana vrednost - predstavlja knjigovodstveno-tehničku kategoriju. Ona pokazuje koliko je umanjena vrednost osnovnog sredstva u dotadašnjem veku upotrebe i koliko je od te vrednosti preneto u amortizacioni fond preduzeća.
- sadašnja vrednost - dobije se po odbitku amortizovane vrednosti od njihove nabavne ili revalorizovane vrednosti. Osnovna sredstva celom svojom vrednošću uključena su u proces poslovanja i rada i

oni prenose na nove proizvode deo svoje vrednosti koja odgovara njihovom ekonomskom i fizičkom trošenju.

- revalorizovana vrednost - podrazumeva ponovno utvrđivanje vrednosti osnovnih sredstava. Ona predstavlja ponovo procenjenu vrednost sredstva. Pomoću revalorizacije vrši se usklađivanje knjigovodstvene vrednosti sredstava sa njihovom stvarnom vrednošću.

U osnovna sredstva vrše se i ulaganja koja mogu da imaju karakter tekućeg izdatka. Na taj način terete se rashodi tekućeg obračunskog perioda ili kapitalnog izdatka koji nije učinjen radi prihoda u tekućem obračunskom periodu. Procesom kapitalizacije izdataka dolazi do povećanja sredstava, ali i dobiti tekućeg perioda, dok izdaci putem povećanja rashoda utiču na smanjenje dobiti tekućeg perioda. Povrat kapitalnih izdataka, vrši se tokom dužeg vremenskog perioda, nego što je to jedan obračunski period ili poslovni ciklus. (Vukelić, 2008, 158)

Preduzeće može da izvrši povećanje osnovnih sredstava na nekoliko načina:

- Kupovina osnovnih sredstava- Pri ovom procesu poštuje se razvojna politika preduzeća, s ciljem zamene dotrajalih osnovnih sredstava ili proširivanja postojećih kapaciteta preduzeća. Nabavku osnovnih sredstava preduzeće može da realizuje angažovanjem sopstvenih ili pozajmljenih izvora.
- Izgradnja osnovnih sredstava- vrši se u sopstvenoj režiji ili angažovanjem drugih preduzeća. Izrada osnovnog sredstva vrši se iz sopstvenih ili pozajmljenih sredstava.
- Prijem osnovnih sredstava bez naknade- može se vršiti po osnovu statusnih promena ili po nekom drugom osnovu. U slučaju da je reč o prijemu po osnovu statusnih promena tada se za neotpisanu vrednost osnovnog sredstva uvećava akcijski kapital, u suprotnom neotpisana vrednost se knjiži u korist ostalih prihoda. Ako se vrši prijem osnovnih sredstava bez naknade u slučaju statusnih promena, javljaju se dva oblika: a) Prijem osnovnih sredstava bez naknade i bez preuzimanja nekog duga ili obaveze (u ovom slučaju za iznos neotpisane vrednosti dolazi do povećanja sopstvenog kapitala preduzeća); b) Prijem osnovnih sredstava bez nadoknade, ali sa preuzimanjem duga (ako je iznos preuzete obaveze manji od sadašnje vrednosti sredstva razlika se evidentira u korist akcijskog kapitala. Ukoliko je preuzeti iznos veći od sadašnje vrednosti sredstva razlika se evidentira na teret računa ostali rashodi).
- Višak osnovnih sredstava- Popisom osnovnih sredstava na kraju ili u toku godine, moguće je utvrditi da se pojedina sredstva nalaze u

upotrebi, a da nisu iskazana u knjigovodstvu osnovnih sredstava. Tada se ona naknadno iskazuju u knjigovodstvu, a na osnovu zapisnika o popisu, po vrednostima utvrđenim procenom. Procenom se utvrđuje nabavna vrednost i otpisna vrednost, i po procenjenoj vrednosti se iskazuju osnovna sredstva u knjigovodstvu. (Vukelić, 2008, 160)

Otuđivanje osnovnih sredstava vrši se na nekoliko načina (Milojević, 2010.):

- Prodajom - Da bi se sredstvo priznalo kao osnovno sredstvo neophodno je da bude nabavljeno radi obavljanja određene delatnosti, a ne radi prodaje. U određenim slučajevima kao što su tehnološka zastarelost, česti kvarovi čije popravke su preskupe i nisu isplative, osnovna sredstva mogu da postanu predmet prodaje. Preduzeće može da izvrši prodaju sredstava drugom pravnom licu po ceni koja je: jednaka neamortizovanoj vrednosti (dolazi do smanjenja vrednosti osnovnog sredstva, a povećava se vrednost potraživanja od kupaca), manja od neamortizovane vrednosti (ta razlika čini rashod i on se knjiži na dugovnoj strani računa gubici od prodaje osnovnih sredstava- kapitalni gubici) ili veća od neamortizovane vrednosti (dolazi do povećanja vrednosti imovine preduzeća- kapitalni dobici). Kada je rashodovano osnovno sredstvo koje u potpunosti nije otpisano, a po osnovu rashoda ima otpadnog materijala, čija je procenjena vrednost niža od neotpisane sadašnje vrednosti osnovnog sredstva, dolazi do smanjenja vrednosti imovine preduzeća i obrnuto. (Vukelić, 2008)
- Besplatnim ustupanjem - Preduzeće uglavnom besplatno ustupa sredstva koja su upotrebljavana, ali ne i amortizovana u potpunosti. Preduzeće nema obavezu nadoknađivanja neamortizovane vrednosti ako ga je ustupilo drugom preduzeću na korišćenje, ali može da izvrši prenos obaveze otplate dugoročnog kredita. Preduzeće koje besplatno ustupa sredstvo dužno je da obračuna i plati obavezu za PDV. Razlog za to je što je ono prilikom kupovine sredstva ostvarilo pravo na odbitak ulaznog PDV-a. Osnovica za obračun PDV-a je nabavna cena po kojoj se takvo osnovno sredstvo u stanju u kome se nalazi može nabaviti u trenutku poklanjanja.
- Rashodovanjem - Rashodovanje ili likvidacija osnovnih sredstava predstavlja postupak izbacivanja iz upotrebe određenih osnovnih sredstava, zbog fizičke dotrajalosti, tehničke i moralne zastarelosti i sl., jer sredstva postaju neupotrebljiva. Rashodovati se mogu potpuno otpisana ili delimično otpisana sredstva.

- Utvrđivanjem manjkova pri inventarisanju - Manjak predstavlja oblik otuđenja imovine i zbog toga ona treba da se isknjiže iz finansijskih izveštaja. Može se utvrditi redovnim ili vanrednim popisom, a nakon toga potrebno je isknjižiti osnovno sredstvo. Knjigovodstveno manjak se obuhvata u visini sadašnje vrednosti, na šta se obračunava i PDV. Za nastali manjak može se teretiti lice za koje se dokaže da je uticalo na nastanak manjka, tereti se konto rashoda preduzeća ili deo na teret lica, a ostatak na teret preduzeća. (Klincov & Jovanović, 2015)

3. POJAM REVALORIZACIJE

Revalorizacija predstavlja proces koji je svojstven svim preduzećima. Revalorizacija osnovnih sredstava podrazumeva ponovno vrednovanje sredstava koja se nalaze u upotrebi, s ciljem svođenja na njihovu stvarnu, odnosno fer vrednost. Revalorizacija osnovnih sredstava vrši se svake godine kada postoje značajne razlike, preko 5% između knjigovodstvene i više fer vrednosti, ili suprotno ukoliko su razlike ispod 5% u periodu 3-5 godina. (Lale, 2014, 242) Pod fer vrednošću podrazumeva se iznos za koji se neko sredstvo može razmeniti između poznatih voljnih transakcija u korporativnoj transakciji. Ova vrednost u većini slučajeva predstavlja tržišnu vrednost, a koja se utvrđuje nezavisnom procenom od strane stručnih lica na osnovu tržišnih dokaza. Proces revalorizacije vrši se na kraju poslovne godine, kada se sastavljaju finansijski izveštaji, poštujući pri tome računovodstvenu politiku preduzeća. Svako preduzeće u svom opštem aktu (pravilniku) treba da naznači postupak revalorizacije za svaku grupu osnovnih sredstava pri ponovnom vrednovanju nakon početnog priznavanja. Prema ovome osnovna sredstva se revalorizuju u okviru iste grupe u skladu sa istim postupkom. U slučaju kada se vrši usklađivanje knjigovodstvene sa fer vrednosti sredstva, neophodno je da se izvrši revalorizuje cela grupa nekretnina, postrojenja i opreme kojoj određena sredstva pripadaju, bez obzira da li je računovodstvenim politikama utvrđena revalorizacija za sva sredstva koja pripadaju toj klasi. (Lale, 2014)

Potrebno je naglasiti da u inflatornim uslovima dolazi do narušavanja ispravnosti finansijskih izveštaja. Dolazi do nepodudaranja stanja koja su iskazana u finansijskim izveštajima usled neslaganja monetarnog i stvarnog stanja iskazanog u bilansima, a to za posledicu ima rezultat koji je precenjen. Cilj procesa revalorizacije jeste eliminisanje efekata inflacije prilikom utvrđivanja poslovnog rezultata pomoću konvertovanja prošlih istorijskih vrednosti osnovnih sredstava (nabavna vrednost, cena koštanja, rashoda) u tekuće tržišne vrednosti u trenutku njegovog bilansiranja. (Mihailović & Randelović, 2011)

Postupak revalorizacije vrši se pomoću koeficijenta revalorizacije. Koeficijent revalorizacije dobija se na osnovu odnosa nabavne vrednosti osnovnog sredstva i njegove tekuće tržišne vrednosti.

Prema profesionalnoj regulativi razlikuju se dva postupka revalorizacije:

- Proporcionalna korekcija nabavne vrednosti i ispravke vrednosti, i
- Korekcija ispravke vrednosti, bez korekcije nabavne vrednosti.

Oba postupka daju istu sadašnju vrednost, koja je svedena na revalorizacionu, tačnije tržišnu vrednost. Odluka o tome koji od ova dva postupka će se primeniti, donosi se na osnovu profesionalne procene koja odgovara načinu i dinamici upotrebe osnovnih sredstava. (Lale, 2014)

4. EFEKTI REVALORIZACIJE

Kada se govori o efektima revalorizacije, potrebno je naglasiti da oni mogu da budu pozitivni i negativni. Pozitivan efekat revalorizacije priznaje se kao prihod kada revalorizaciono uvećanje sredstava premašuje revalorizaciono umanj enje tog istog sredstva, a koje je prethodno priznato kao rashod. Dakle, uvećanje po osnovu revalorizacije u ovom slučaju priznaje se kao prihod do iznosa prethodno priznatog rashoda, a po osnovu revalorizacionog smanjenja. S druge strane, pozitivan efekat revalorizacije koji prevazilazi ovaj iznos priznaje se kao revalorizaciona rezerva. Što se tiče negativnog efekta revalorizacije on se priznaje kao rashod i to u slučaju da revalorizaciono smanjenje sredstava prevazilazi revalorizacione rezerve koje su prethodno formirane. U tom slučaju umanj enje po osnovu revalorizacije koje je veće od rezervi koje su prethodno formirane, priznaje se u bilansu uspeha kao rashod. (Lale, 2014)

5. UTICAJ REVALORIZACIJE NA FINANSIJSKE IZVEŠTAJE

Međunarodni računovodstveni standard 1 zahteva obelodanjivanje stavki finansijskih izveštaja, ali i stavki koje su date u napomenama izveštaja. Za finansijske izveštaje potrebno je naglasiti da su oni jasni i odvojeni od drugih informacija koje se prikazuju u godišnjem zaključku. (Spremo, 2013) Prema Međunarodnom računovodstvenom standardu 1 pod finansijske izveštaje spadaju: bilans stanja, bilans uspeha, izveštaj o promenama na kapitalu, izveštaj o tokovima gotovine, računovodstvene politike i napomene uz finansijske izveštaje. (Savez računovođa i revizora Republike Srpske)

Finansijski izveštaji sastavljaju se najmanje jednom godišnje. Dakle, oni su neposredni proizvod sistema računovodstvenog izveštavanja. Po svojoj

suštini i nameni oni prikazuju performanse preduzeća za određeni vremenski period, njegovu finansijsko-strukturnu poziciju, ali i položaj likvidnosti na određeni dan bilansiranja. (Stevanović, et al., 2010) Finansijski izveštaji opšte namene imaju za cilj pružanje informacija o finansijskoj poziciji, uspehu i tokovima gotovine entiteta, a koje su značajne za donošenje ekonomskih odluka širokog kruga korisnika. Pored ovoga oni pokazuju i rezultate koje je postigao menadžment u upravljanju resursima koja su mu poverena. Zbog toga finansijski izveštaji pružaju informacije o: imovini, obavezama, kapitalu, prihodima i rashodima, uključujući dobitke i gubitke, ostalim promenama kapitala i tokovima gotovine.

Na iskazivanje pozicija u izveštajima veliki uticaj imaće i model revalorizacije koje preduzeće upotrebljava za naknadno vrednovanje imovine. (Đinović, et al., 2016) Revalorizacija ima uticaj na finansijske izveštaje, tako što neke stavke smanjuje, a neke povećava.

Bilans stanja

Bilans stanja predstavlja osnovu za pružanje informacija o finansijskom položaju preduzeća. On na jednoj strani iskazuje imovinu, a na drugoj kapital i obaveze. Dakle, strukturu bilansa stanja čine dva bilansa agregata, a to su aktiva (iskazuje vrstu imovine) i pasiva (kapital i obaveze). S obzirom da aktiva i pasiva prikazuju jednu istu stvar, ali sa različitih aspekata, zbir aktive kvantitativno odgovara zbiru pasive. Naime, jednakost aktive i pasive znači da je svaka obaveza preduzeća prema poveriocu pokrivena imovinom koja je iskazana na strani aktive. Ovo ne znači da se pojedinačne obaveze preduzeća mogu vezivati za pojedinačne imovinske delove, nego da se ukupne obaveze preduzeća pokrivaju ukupnom imovinom preduzeća. Okolnost da se u preduzeću pojedinačne obaveze ne mogu vezivati za pojedine imovinske delove preduzeća, proizilazi iz toga što se sredstva u procesu reprodukcije neprestano kreću prelazeći iz jednog u drugi oblik. Potrebno je naglasiti da bilans stanja bez obzira na to što iskazuje imovinu, kapital i obaveze na određeni dan (dan bilansiranja), bilansna imovina ne može se uvek izjednačiti sa imovinom preduzeća, ali se ni bilansni kapital i obaveze ne mogu izjednačiti sa sopstvenim i pozajmljenim kapitalom. Zbog toga je veoma važno razlikovati bruto imovinu, čistu imovinu, bilansnu imovinu i imovinu preduzeća. (Rodić, et al., 2017, 57-58) Pored ovoga potrebno je naglasiti da se u bilansu stanja pored tekućeg obračunskog perioda, iskazuju se i podaci iz prethodnog obračunskog perioda. Upravo na ovaj način primenjuje se načelo vremenske povezanosti bilansnih pozicija. Konačno stanje prethodne godine treba da odgovara početnom stanju tekuće godine. Izuzetak od ovoga su slučajevi kada se zbog sprovođenja ispravki usled promene računovodstvenih politika ili ispravki značajnih grešaka dođe do prekida načela vremenske povezanosti bilansnih

pozicija. U tom slučaju sve promene koje su nastale potrebno je navesti u beleškama. Pozicije dugotrajne materijalne imovine i zbir aktive u bilansu se povećavaju, pored njih povećavaju se i pozicije pasive dugoročne obaveze, vlasnički kapital i zbir pasive. Sa povećanjem fer vrednosti dugoročne materijalne imovine dolazi i do povećanja aktive, tačnije pozicije dugotrajne materijalne imovine i unosi se u kapital, odnosno u revalorizacione rezerve. Na taj način povećava se pasiva. S druge strane, revalorizaciono smanjenje dugotrajne materijalne imovine dovešće do smanjenja prethodno navedenih stavki, ukoliko je imovina koja se smanjuje revalorizovana prethodno navise i za koju je postojala stavka revalorizacione rezerve u izveštaju. (Đinović, et al., 2016)

Iz prethodno navedenog može se zaključiti da procena imovine po fer vrednosti dovodi do poboljšanja imovinskog i finansijskog položaja preduzeća. Međutim, iskazivanje imovine po fer vrednosti ima i nedostatak, a to je da u tom slučaju izveštaji postaju skup različitih vrednosti i njihova upotrebna vrednost u tom slučaju opada. Takođe, u finansijskim izveštajima različite pozicije su iskazane po različitim vrednostima, umesto da su iskazane po istorijskim troškovima. Istorijski trošak predstavlja osnovnu tvorevinu dvojnog knjigovodstva.

Bilans uspeha

Bilans uspeha predstavlja finansijski izveštaj u kome se prikazuju prihodi i rashodi koje je preduzeće ostvarilo u određenom obračunskom periodu, u vrednosnim jedinicama mere. Bilans uspeha prihvata salda računa rashoda i prihoda i iskazuje finansijski rezultat kao razliku između njih. U slučaju kada je finansijski rezultat pozitivan tada se on iskazuje na strani rashoda, u suprotnom kada je negativan finansijski rezultat, on će se prikazivati na strani prihoda, na taj način se uspostavlja bilansna ravnoteža. (Rodić, et al., 2017)

Dakle, za bilans uspeha može se reći da predstavlja podračun računa kapitala. Razlog za to je što on prikazuje vrednosno ukupno povećanje sopstvenog kapitala i ukupno smanjenje sopstvenog kapitala u toku obračunskog perioda i finansijski rezultat kao razliku ukupnog povećanja i ukupnog smanjenja sopstvenog kapitala, koji se uključuje u bilans stanja kao neto povećanje sopstvenog kapitala (dobitak) ili neto smanjenja sopstvenog kapitala (gubitak). (Lale, 2014)

Iz ovoga se može zaključiti da bilans uspeha predstavlja najvažniji finansijski izveštaj, koji ukazuje na profitabilnost preduzeća. On predstavlja izdvojeni deo bilansa stanja. Kao takav u njega se unose podaci o ostvarenim rezultatima poslovanja, a koji su utvrđeni u bilansu uspeha. Rezultati poslovanja mogu se javiti u obliku neraspoređene dobiti ili gubitka. U pasivi bilansa stanja, a u

okviru pozicije sopstveni kapital vrši se evidentiranje neraspoređenog dobitka, s druge strane gubitak se evidentira na strani aktive bilansa stanja ili u pasivi kao odbitna stavka od sopstvenog kapitala. Bilans uspeha ovako ostvaruje funkciju utvrđivanja poslovnog rezultata s jedne strane, i njegovog prenošenja kako bi se kompletirao bilans stanja. (Mihailović & Randelović, 2011)

Na bilans uspeha veliki uticaj ima izbor modela revalorizacije. U slučaju realizacije revalorizacione rezerve, povećanje vrednosti imovine iskazuje se u izveštaju o ukupnom rezultatu i ne vrši se njihovo evidentiranje u bilansu uspeha. Ovo dovodi do povećanja troškova amortizacije. Naime, nakon što se izvrši revalorizacija, procenom se povećava vrednost imovine, a to dovodi do povećanja osnovice za amortizaciju. U bilansu uspeha ovo će uticati na smanjenje neto dobitka, i u iskazivanju gubitaka po osnovu obezvređenja. (Đinović, et al., 2016)

Izveštaj o promenama na kapitalu

Ovaj izveštaj vrši prikazivanje svih promena na pojedinačnim stavkama kapitala i to od početka do kraja određenog perioda, a to je uglavnom period od jedne godine. Tačnije, to je finansijski izveštaj koji prikazuje promene na neto imovini pravnih lica i preduzetnika u toku obračunskog perioda. (Paragraf) U njemu se prikazuju promene koje su nastale po osnovu ulaganja vlasnika ili isplate ostvarenog prinosa na kapital (dividendi) vlasnicima kapitala i poslovne aktivnosti banke.

Dakle, izveštaj o promenama na kapitalu sastavlja se kao poseban i u njemu se kao minimum pozicija iskazuju: neto dobitak/gubitak obračunskog perioda, stavke prihoda i rashoda koje ne ulaze u bilans uspeha već se prizanju u korist ili na teret kapitala i zbirni efekat promena u računovodstvenoj politici. Ovaj izveštaj pored prethodno navedenih informacija sadrži i informacije o kapitalnim transakcijama, saldo akumuliranog dobitka/gubitka na početku perioda i na dan bilansa stanja, ali i kretanje za period i promene i stanje na svakoj klasi akcijskog kapitala, emisione premije i rezervi na početku i kraju perioda. Naime, podaci o promenama neto imovine na početku i na kraju obračunskog perioda treba da pokaže da li je došlo do povećanja/ smanjenja neto imovine u posmatranom periodu. Upravo ova informacija ima veliki značaj za vlasnike kapitala. Uticaj na ukupnu promenu u neto imovini diktirana je totalnim dobitcima i gubicima, a koji su nastali preko aktivnosti preduzeća tokom perioda. (Knežević, 2008, 24)

Dakle, kada se posmatraju promene na kapitalu potrebno je naglasiti da one dovode do smanjenja ili povećanja neto imovine preduzeća u određenom periodu. Na izveštaj o promenama na kapitalu, odnosno njegove stavke utiče metod revalorizacije. Izabrani metod revalorizacije može da

utiče na sledeće stavke: zadržanu dobit/preneseni gubitak (dobit koja je prenesena iz prethodnog perioda. Ona se uglavnom isplaćuje naknadno, ali može i da se koristi za pokrivanje gubitka), dobitak/gubitak tekuće godine, revalorizacione rezerve i ukupni kapital i rezerve.

6. EFEKAT REVALORIZACIJE I NJIHOV RAČUNOVODSTVENI TRETMAN

Kada se govori o efektima revalorizacije, mož se zaključiti da oni mogu da budu pozitivni i negativni.

Pozitivni efekat revalorizacije priznaje se kao prihod u slučaju kada je revalorizaciono uvećanje sredstva veće od revalorizacionog umanjenja tog istog sredstva, a koje je prethodno priznato kao rashod. Dakle, u ovom slučaju uvećanje po osnovu revalorizacije potrebno je priznati kao prihod, ali do iznosa prethodno priznatog rashoda koji je nastao po osnovu revalorizacionog umanjenja. S druge strane, pozitivan efekat revalorizacije koji premašuje ovaj iznos priznaje se kao revalorizaciona rezerva. (Lale, 2014)

S druge strane, negativan efekat revalorizacije kao rashod priznaje se u slučaju kada revalorizaciono smanjenje premašuje prethodno formirane revalorizacione rezerve. Umanjenje po osnovu revalorizacije koje je veće od prethodno formiranih rezervi kao rashod priznaje se u bilansu uspeha. (Lale, 2014, 245)

Što se tiče materijalizacije vrednosti revalorizacije, tj. revalorizacionih rezervi dobija se prodajom određenog sredstva. U slučaju da je u međuvremenu ona bila predmet amortizovanja, tada se deo revalorizacione rezerve materijalizuje kroz sam proces amortizacije. Tada iznos materijalizovane revalorizacije preduzeća predstavlja razliku između amortizacije koja je obračunata na osnovicu za amortizaciju posle revalorizacije i amortizacije koja bi se obračunala da revalorizacije navise nije bilo. Ovaj iznos računovodstveno se tretira kao revalorizaciona rezerva i on ne utiče na bilans uspeha. (Vukelić, 2008)

Takođe, potrebno je naglasiti da u slučaju revalorizacione rezerve koja predstavlja razliku između obračunate amortizacije zasnovane na trenutnoj nabavnoj vrednosti i obračunate amortizacije zasnovane na prethodnoj nabavnoj vrednosti, rezerve se mogu sprovesti i dok se osnovno sredstvo upotrebljava. U ovom slučaju realizacija revalorizacione rezerve vrši se direktno preko računa bilansa stanja, a ne preko računa bilansa uspeha.

7. PRIZNAVANJE REVALORIZACIONIH DOBITAKA I GUBITAKA

Povećanje knjigovodstvene vrednosti imovine koja je nastalo kao rezultat revalorizacije, priznaje se u ukupnom ostalom rezultatu i akumulira u kapitalu, u okviru pozicije revalorizacione rezerve. Povećanje se priznaje u bilansu uspeha u iznosu u kom poništava revalorizaciono umanjenje iste imovine koja je prethodno priznata u bilansu uspeha. S druge strane kada se knjigovodstvena vrednost imovine smanji kao rezultat revalorizacije to smanjenje potrebno je priznati kao rashod. Smanjenje se priznaje u ukupnom ostalom rezultatu do iznosa postojećih revalorizacionih rezervi koje se odnose na to sredstvo. Smanjenje priznato u ukupnom ostalom rezultatu smanjuje iznos koji je akumuliran u kapitalu unutar pozicije revalorizacione rezerve. (MRS16, 2020)

Što se tiče revalorizacionih rezervi koje predstavljaju sastavni deo kapitala koji se odnosi na nekretnine, postrojenja i opremu, one se mogu direktno preneti na neraspoređenu dobit, kada se sredstvo prestane priznavati. Ovo može podrazumevati prenos celokupnog ostatka, kada se sredstvo povuče iz upotrebe ili se otuđi. Potrebno je naglasiti i to da pojedine rezerve mogu da se prenesu i dok se sredstvo koristi. Tada iznos prenete rezerve predstavlja razliku između amortizacije koja je zasnovana na revalorizovanoj knjigovodstvenoj vrednosti sredstva i amortizacije zasnovane na prvobitnoj nabavnoj vrednosti sredstva. Takođe, bitno je naglasiti da se prenošenje revalorizacionih rezervi u neraspoređenu dobit ne vrši preko bilansa uspeha. (MRS16, 2020)

8. POZITIVNE I NEGATIVNE STRANE REVALORIZACIJE

Postupak revalorizacije osnovnih sredstava može da ima pozitivne i negativne strane. Kao pozitivna strana metode revalorizacije može se navesti to da ona u finansijskim izveštajima poboljšava imovinski i finansijski položaj preduzeća. Dolazi do smanjenja stepena zaduženosti i puža se mogućnost upotrebe realizovanih revalorizacionih rezervi. U slučaju kada su učinci revalorizacije pozitivni, tada u finansijskim izveštajima dolazi do poboljšanja imovinskog i finansijskog položaja preduzeća. S druge strane, metod revalorizacije može da ima uticaj i na zaduženost, odnosno može da dovede do smanjenja zaduženosti. Naime, kada procenom osnovnih sredstava dolazi do povećanja vrednosti, dolazi do poboljšavanja odnosa kapitala i obaveza. Na ovaj način dolazi do smanjenja stepena zaduženosti. Dakle, u slučaju kada je zaduženost manja to pruža veću sigurnost preduzeću, ali poboljšava i kreditni bonitet preduzeća. Ovo ne mora da znači da je preduzeće pouzdano i bolje. Razlog za to je što ovo ne zavisi od odnosa

kapitala i obaveza, nego od likvidnosti preduzeća i njegove zarađivačke sposobnosti. Što se tiče realizovanih revalorizacionih rezervi one se mogu preneti u neraspoređenu dobit, a zatim se mogu upotrebiti za pokriće gubitka koji je nastao u prethodnoj godini. Pored ovoga one se mogu iskoristiti i za povećanje osnovnog kapitala. (Đinović, et al., 2016)

Potrebno je naglasiti da metod revalorizacije menadžment preduzeća koristi i onda kada nastoji da unapredi poslovanje i komunikaciju sa partnerima u zemlji i inostranstvu. Na ovaj način menadžment nastoji da smanji informacionu asimetriju, odnosno finansijski izveštaji su jasni i uporedivi sa finansijskim izveštajima domaćih i inostranih preduzeća.

Dakle, iz prethodno navedenog može se zaključiti da će metod revalorizacije u godini u kojoj se sprovodi, dovesti do poboljšavanja imovinsko-finansijskog položaja u finansijskim izveštajima. Međutim, u budućnosti će ovo dovesti do povećanja osnovice za amortizaciju (razlog za to je povećana vrednost imovine), a to će uticati na smanjenje neto dobitka u bilansu uspeha. Naime, negativan aspekt povećanja vrednosti preduzeća koji može da nastane kao posledica povećanja vrednosti imovine procenom po fer vrednosti, može se dogoditi ukoliko je preduzeće na granici veličine, pa povećanje vrednosti preduzeća za posledicu ima obavezu statutarne revizije i primenu Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja. (Đinović, et al., 2016)

9. ZAKLJUČAK

Revalorizacija osnovnih sredstava predstavlja svođenje knjigovodstvene vrednosti na tržišnu vrednost. Dakle, ona nije ništa drugo nego ponovna procena vrednosti osnovnih sredstava, uz puno uvažavanje tržišnih cena. Pomoću revalorizacije ostvaruje se princip realnog prikazivanja vrednosti imovine preduzeća, ali i realnog obračuna otpisa vrednosti osnovnih sredstava. Revalorizacija predstavlja nužnu meru u ekonomijama sa visokom stopom inflacije. Razlog za to je što u uslovima inflacije raskorak između nabavnih i tržišnih cena postaje sve veći.

Takođe, može se zaključiti da je revalorizaciju potrebno sprovesti redovno, a sve s ciljem obezbeđenja da se knjigovodstvena vrednost ne razlikuje mnogo od vrednosti do koje bi se došlo upotrebom fer vrednosti na datum bilansiranja. Naime, model revalorizacije podrazumeva povećanje sadašnje vrednosti osnovnog sredstva u aktivi i revalorizacionih rezervi u okviru kapitala u pasivi, ali isto tako i obračun veće poreske amortizacije u odnosu na amortizaciju koja je obračunata na nabavnu vrednost osnovnog sredstva. Posmatrajući ovo može se steći utisak da metod revalorizacije doprinosi očuvanju fizičkog kapitala u skladu sa konceptom održanja kapitala. Naime, revalorizacione rezerve i kapital povećavaju se za iznos

revalorizacije, dok veći troškovi amortizacije umanjuju dobit za raspodelu, to dovodi do povećanja likvidnosti. Iz ovoga se može zaključiti da ovo dovodi do povećanja likvidnosti kroz smanjenje odliva likvidnih sredstava.

Dakle, ona predstavlja ispravku, odnosno povećanje vrednosti osnovnih sredstava, svođenjem njihove knjigovodstvene vrednosti na sadašnju tržišnu vrednost. Proces revalorizacije vrši se tako što se vrednost koja je iskazana u poslovnim knjigama povećava srazmerno sa povećanjem cene na malo, i to od prvog dana narednog meseca od pribavljanja sredstava u toku godine, do dana revalorizacije.

Proces revalorizacije vrši se pomoću koeficijenta sa kojima se množi vrednost osnovnih sredstava i na taj način dobija se njihova nova revalorizovana vrednost. Takođe, sa njima se množi i ispravka vrednosti osnovnih sredstava, a koja se povećava srazmerno povećanju vrednosti osnovnih sredstava.

Može se zaključiti da u slučaju da se ne vrši revalorizacija, ne bi postojale realne informacije o finansijskom rezultatu, koje bi menadžment mogao koristiti prilikom donošenja poslovnih odluka. Upravo to bi dovelo do pogrešnih poslovnih odluka.

Takođe, može se zaključiti da metod revalorizacije bez obzira što ima više prednosti, u odnosu na nedostatke, u praksi se slabo primenjuje. Prema istraživanju koje je sproveo Institut potvrđenih računovođa Engleske i Velsa (Institute of chartered accountants in England and Wales) pokazuje da 96% kompanija iz Evropske Unije izveštaje sastavlja po metodi istorijskog troška, dok samo 4% procenu po fer vrednosti obavlja isključivo za nekretnine, dok se procena po fer vrednosti postrojenja i opreme ne praktikuje. Razlozi za odsustvo šire primene su i visoki troškovi koje može da izazove i neprihvatanje poreskih propisa amortizacije obračunate po revalorizovanoj vrednosti. Dakle, može se zaključiti da ova metoda bez obzira što predstavlja napredak u finansijskom izveštavanju, ona još uvek ima nedostatke i ne primenjuje se u dovoljno u praksi.

LITERATURA

1. Đinović, V., Stanojević, M. & Paspalj, D., 2016. Implikacije primene postupka revalorizacije po finansijski i prinosni položaj izveštajnih entiteta. *Vojno delo*, 68 (1), pp. 214-221.
2. <https://www.paragraf.rs/edokumenti/poreski/sastavljanje-obrazaca-izvestaja-promene-na-kapitalu-2019.html>
3. Jovanović, I. & Veličković, M., 2019. *Praktikum iz preduzetništva- sa pripremama za samostalnu izradu biznis plana*. Bor: Tehnički fakultet u Boru.
4. Klincov, R. & Jovanović, D., 2015. Pribavljanje i otuđivanje osnovnih sredstava u privredi. *Oditor*, (12), pp. 29-33.
5. Knežević, G., 2007. *Ekonomsko-finansijska analiza, Teorija i analiza bilansa (Interni materijal)*. Beograd: Univerzitet Singidunum.
6. Knežević, G., 2008. *Analiza finansijskih izveštaja*. Beograd: Univerzitet Singidunum.
7. Lale, V., 2014. *Računovodstvo, drugo izdanje*. Beograd: Univerzitet "Union-Nikola Tesla", Fakultet za poslovne studije i pravo.
8. Mihailović, I. & Randelović, D., 2011. *Računovodstvo*. Leskovac: Visoka poslovna škola strukovnih studija Leskovac.
9. Milojević, I., 2010. *Računovodstvo*. Beograd: Centar za ekonomska i finansijska istraživanja.
10. MRS16, 2020. *Savez računovođa i revizora Republike Srpske*. http://www.srrrs.org/dokumenti/Medjunarodni_racunovodstveni_standardi/IAS/IAS_16_2018_prevod_IA_ZS2.pdf
11. Rodić, J., Andrić, M., Vukelić, G. & Vuković, B., 2017. *Analiza finansijskih izveštaja, drugo dopunjeno i izmenjeno izdanje*. Beograd: Ekonomski fakultet Subotica.
12. Rodić, J., Vukelić, G. & Andrić, M., 2011. *Analiza finansijskih izveštaja*. Subotica: Proleter a.d. Bečej.
13. *Savez računovođa i revizora Republike Srpske*. [Online] http://www.srrrs.org/dokumenti/Medjunarodni_racunovodstveni_standardi/IAS/IAS_1_2018_prevod_IA_ZS2.pdf
14. Škarić-Jovanović, K., 2008. *Finansijsko računovodstvo, Drugo izdanje*. Beograd: Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu.
15. Spremo, R., 2012. *Računovodstvo*. Banja Luka: Univerzitet za poslovni inženjering i menadžment.
16. Spremo, R., 2013. *Računovodstvo*. Banja Luka: Univerzitet za poslovni inženjering i menadžment.
17. Stevanović, N., Malinić, D. & Milićević, V., 2010. *Upravljačko računovodstvo*. Beograd: CID EKOF.

18. Terzić, I. & Milojević, M., 2015. Uticaj amortizacije na poslovanje privrednih društava u Republici Srbiji. Zbornik radova Univerziteta Sinergija, (1), pp. 72-78.
19. Veselinović, N., 2011. Revizija stalnih sredstava (Master rad). Beograd: Univerzitet Singidunum.
20. Vukelić, G., 2008. Finansijsko računovodstvo. Beograd: Beogradska Bankarska Akademija, Fakultet za bankarstvo, finansije i osiguranje.
21. Žarković Joksimović, N. & Bogojević Arsić, V., 2008. Računovodstvo. Beograd: Fakultet organizacionih nauka.
22. Živković, M., Dragičević-Radičević, T. & Bevanda, V., 2007. Ekonomika poslovanja, treće dopunjeno izdanje. Beograd: Megatrend univerzitet.